

Discussie

In *Nederlandse Taalkunde* 9 (2004), 97-132 verscheen van Hans Broekhuis het artikel 'Het voorzetselvoorwerp'. Mede naar aanleiding daarvan publiceerde Ina Schermer-Vermeer in *Nederlandse Taalkunde* 11 (2006), 146-167 het artikel 'Worstelen met het voorzetselvoorwerp'. Hieronder volgen nog twee bijdragen, waarin Broekhuis en Schermer-Vermeer nader ingaan op hun standpunten. De redactie beschouwt de discussie hiermee als gesloten.

- **Worstelen met het voorzetselvoorwerp: opmerkingen bij Ina Schermer-Vermeers artikel**

HANS BROEKHUIS

In deze notitie wil ik enkele opmerkingen plaatsen bij het in *Nederlandse Taalkunde* 11/2 verschenen artikel "Worstelen met het voorzetselvoorwerp" van Ina Schermer-Vermeer, waarin zij reageert op mijn artikel "Het voorzetselvoorwerp" in *Nederlandse Taalkunde* 9/2. Voor een belangrijk deel komt mijn wens voort uit het feit dat Schermer-Vermeer meningen aan mij toeschrijft die ik niet heb, en deze illustreert door citaten uit mijn artikel uit hun verband te rukken. Zo schrijf ik bijvoorbeeld:

Dat de discussie zich tot op heden met name beperkt tot de vraag of een bepaald criterium nu wel of niet waterdicht is, is mijns inziens te betreuren omdat dit in de praktijk een belemmering vormt voor een meer diepgaand onderzoek van het voorzetselvoorwerp (Broekhuis 2004:98).

In Schermer-Vermeers woorden verwordt dit tot:

Het zoeken naar waterdichte criteria zou een belemmering vormen "voor een meer diepgaand onderzoek van het voorzetselvoorwerp" (Schermer-Vermeer 2006:146).

Vervolgens lijkt Schermer-Vermeer mij de mening toe te dichten dat het overbodig zou zijn te zoeken naar dergelijke waterdichte criteria. Ik zeg dat nergens: waar mogelijk is het formuleren van waterdichte criteria vanzelfsprekend te prefereren boven het formuleren van noodzakelijke of voldoende voorwaarden. Helaas is het echter wel zo dat het vaak niet mogelijk is om dergelijke waterdichte criteria te vinden (wat ik in op p.98 van mijn artikel adstrueer aan de hand van een aantal criteria die vaak gehanteerd worden om het lijdend voorwerp te herkennen), zodat we het noodgedwongen moeten doen met noodzakelijke of voldoende voorwaarden. Nergens in haar artikel laat Schermer-Vermeer

dat correspondeert met het subject van het werkwoord. Ze voldoen slechts aan de noodzakelijke voorwaarden: ER-nominalisatie en passivisatie zijn onmogelijk. Merk op dat (2a') natuurlijk mogelijk is als benaming van een bepaald type entiteit, maar niet in de hier relevante betekenis "iets/iemand die drijft".

(2)	a	*bloeder	a'	*drijver
	b	Jan heeft/*is gebloed	b'	Jan heeft/*is gedreven
	c	*de gebloede jongen	c'	*de gedreven jongen
	d	*er wordt door Jan gebloed	d'	*Er wordt gedreven

Omdat *bloeden* en *drijven* niet aan de voldoende voorwaarden voldoen, kunnen we niets uit de voorbeelden in (2) concluderen. Dit maakt deze klasse van werkwoorden moeilijk te classificeren en dus interessant. In Broekhuis (1997) beargumenteer ik dat het feit dat deze klasse niet voldoet aan de voldoende voorwaarden, gerelateerd kan worden aan het feit dat zij niet-telisch (\approx niet-terminatief) zijn. Wanneer we de betreffende werkwoorden telisch maken door toevoeging van een predicatief complement als *dood* of *weg*, voldoen ze wel aan de voldoende voorwaarden om tot onaccusativiteit te besluiten: het hulpwerkwoord wordt *zijn* en ook kan het voltooid deelwoord attributief gebruikt worden bij een nomen dat correspondeert met het subject van het werkwoord.

(3)	a	Jan is/*heeft doodgebloed	a'	Jan is/*heeft weggedreven
	b	de doodgebloede jongen	b'	de weggedreven jongen

Nu kan men natuurlijk betwisten dat ik uit de feiten in (3) mag concluderen dat ook de werkwoorden *bloeden* en *drijven* onaccusatief zijn, maar het lijkt me nogal ver gaan om naar aanleiding van de discussie in Broekhuis (1997) het volgende te concluderen:

De meer voor de hand liggende mogelijkheid dat deze werkwoorden niet onaccusatief zijn en dat de semantische rol van de subjecten anders verklaard moeten worden [...] zal niet snel meer overwogen worden. En al helemaal niet de mogelijkheid dat het begrip "onaccusatief" geen adequate verklaring biedt voor de hulpwerkwoordelijke selectie [...] (Schermer-Vermeer 2006:147; literatuurverwijzingen verwijderd).

Dat deze conclusie niet getrokken mag worden, blijkt duidelijk uit het feit dat ik met nadruk stel dat "[a]angetekend dient te worden dat de hier veronderstelde [onaccusatieve] status van deze werkwoorden nooit (goed) onderzocht is en dat derhalve de nodige voorzichtigheid gewenst is" (Broekhuis 1997:45). Ik zou zeggen dat dit juist gelezen zou moeten worden als een uitnodiging om deze werkwoorden in de toekomst eens goed onder de loep te nemen: het doel van het formuleren van voldoende en noodzakelijke voorwaarden is in ieder geval niet zoals Schermer-Vermeer suggereert om problematische feiten van tafel te vegen, maar om onze bestaande inzichten zo goed mogelijk te formuleren.

Gezien de eerder gegeven citaten uit haar artikel zal het niet verbazen dat het oordeel van Schermer-Vermeer over mijn artikel "Het voorzetselvoorwerp" ondubbelzinnig negatief is. Beschouw het volgende citaat, waarvan een deel al eerder werd aangehaald:

Om te kunnen spreken van een [voorzetselvoorwerp] volstaat het volgens Broekhuis om noodzakelijke (maar niet voldoende) en voldoende (maar niet noodzakelijke) voorwaarden te formuleren: het zoeken naar waterdichte criteria zou een belemmering vormen “voor een meer diepgaand onderzoek naar het voorzetselvoorwerp” (p.98). Als men denkt zulk onderzoek in Broekhuis’ artikel te zullen vinden, komt men echter bedrogen uit. (Schermer-Vermeer 2006:146)

Na lezing van haar artikel blijkt echter dat Schermer-Vermeers oordeel met name gebaseerd is op haar onvrede met mijn bespreking van de eigenschappen van het voorzetselvoorwerp in paragraaf 2 van mijn artikel. Nu is het zo dat ik er geen twijfel over laat bestaan dat deze paragraaf niet meer is dan een overzicht van criteria die in de eerdere literatuur zijn aangedragen om het voorzetselvoorwerp te herkennen en dat mijn bijdrage niet meer is dan aan te geven of we die criteria kunnen zien als noodzakelijke of voldoende voorwaarden.

Het hoofddoel van dit artikel is echter niet om na te gaan in hoeverre we in staat zijn een operationele definitie van het voorzetselvoorwerp te geven, maar te onderzoeken welke typen voorzetselvoorwerpwerkwoorden [...] er eigenlijk bestaan. (Broekhuis 2004:98)

Wellicht dat Schermer-Vermeer het expliciet geformuleerde onderzoeksdoel van het artikel niet interessant acht en daarom ook het twintig pagina’s tellende verslag van dat onderzoek niet ziet als een interessante bijdrage aan onze kennis over het voorzetselvoorwerp. Mijn gevoelens hierover zijn in ieder geval anders, vooral omdat bij mijn weten de classificatie van de werkwoorden met een voorzetselvoorwerp niet eerder in detail onderzocht is. Als mij iets te verwijten valt, dan is het dat ik de titel van mijn artikel wellicht iets te ruim geformuleerd heb: misschien was het beter geweest het artikel de titel “Voorzetselvoorwerpwerkwoorden” mee te geven om misverstanden over het eigenlijke onderwerp van het artikel te voorkomen.

Ondanks het feit dat Schermer-Vermeers artikel een reactie is op wellicht het minst interessante deel van mijn artikel, is het natuurlijk beslist zinnig om de claims die ik maak over de status van de besproken criteria om het voorzetselvoorwerp te herkennen, op hun waarde te onderzoeken: als ik stel dat eigenschap X een voldoende of noodzakelijke voorwaarde is om te kunnen spreken van een voorzetselvoorwerp, dan moet dat natuurlijk wel zo zijn. We zullen aan het eind van dit artikel zien dat Schermer-Vermeers artikel hier misschien wel het een en ander te bieden heeft, hoewel de discussie helaas vertroebeld wordt door het feit dat mij opnieuw meningen worden toegeschreven die ik niet heb. Zo impliceert Schermer-Vermeer op p.152-3 dat ik vervanging van een PP door een voornaamwoordelijk bijwoord een voldoende voorwaarde acht om te besluiten dat we te maken hebben met een voorzetselvoorwerp, terwijl ik dit juist expliciet ontken:

De mogelijkheid van vervanging van de PP door een voornaamwoordelijk bijwoord is natuurlijk niet voldoende om te concluderen dat we te maken hebben met een voorzetselvoorwerp, omdat voornaamwoordelijke bijwoorden ook gebruikt kunnen worden als bijwoordelijke bepaling. (Broekhuis 2004:104)

Wat ik wel zeg, is dat het voorzetselvoorwerp niet vervangen kan worden door een bijwoord (bij gelijkblijvende betekenis): wanneer het mogelijk is een PP te vervangen door een bijwoord dan is dat voldoende om te concluderen dat we niet met een voorzetselvoorwerp te maken hebben. Overigens heeft Schermer-Vermeer er natuurlijk gelijk in dat naast de voorzetselvoorwerpen en de in het citaat hierboven genoemde bijwoordelijke bepalingen ook andere typen PPs vervangen kunnen worden door voornaamwoordelijke bijwoorden, zodat de bijzin in het citaat beter als volgt geformuleerd had kunnen worden: “... omdat voornaamwoordelijke bijwoorden *bijvoorbeeld* ook gebruikt kunnen worden als bijwoordelijke bepaling.”

De in mijn artikel besproken criteria worden door de meeste auteurs opgevoerd als hulpmiddelen om adjuncten te onderscheiden van het voorzetselvoorwerp. In paragraaf 2.4 laat Schermer-Vermeer terecht zien dat sommige van deze criteria eerder een onderscheid maken tussen de adjuncten en de complementen van het werkwoord. Dit was dan ook de reden waarom ik een aparte sectie besteed heb aan predicatieve PPs, die een flink aantal eigenschappen van het voorzetselvoorwerp vertonen: ze zijn vaak verplicht, volgen op de bijwoordelijke bepalingen, kunnen R-extractie ondergaan en kunnen niet in een *en-doet-dat-zin* voorkomen. Ze verschillen echter van het voorzetselvoorwerp doordat ze niet kunnen volgen op het werkwoord in zinsfinale positie.

- (4) a Jan is bij de duikplank *(uit het zwembad) geklommen.
b Jan is <* uit het zwembad> bij de duikplank <uit het zwembad> geklommen.
c Jan is er bij de duikplank uit gekropen.
d *Jan is bij de duikplank geklommen en hij deed dat uit het zwembad.
e *Jan is bij de duikplank geklommen uit het zwembad.

Schermer-Vermeers artikel helpt ons eraan te herinneren dat er nog een aantal andere typen PPs zijn die sommige van hun eigenschappen met de voorzetselvoorwerpen gemeen hebben. Zo geldt voor (5) bijvoorbeeld dat de PP *in Miami* normaal gesproken niet weggelaten kan worden of in een *en-doet-dat-zin* kan voorkomen, wat suggereert dat hij gekarakteriseerd kan worden als complement van het werkwoord *wonen*.

- (5) a Jan woont *(in Miami)
b *Jan Woont en hij doet dat in Miami

Op grond hiervan lijkt Schermer-Vermeer er voor te pleiten het begrip voorzetselvoorwerp te laten vervallen ten gunste van het begrip “niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling” (zie haar conclusie op p.166). Nu heb ik geen enkel probleem met het accepteren van een dergelijk begrip, maar ik betwijfel of dit ook maar iets bijdraagt aan de discussie. Het is overduidelijk dat de PP *in Miami* in (5) een andere rol vervult dan een voorzetselvoorwerp in een zin als *Jan wacht op vader* en bovendien heel andere eigenschappen heeft. Zo vormen *wonen* en *in* geen semantische eenheid: de PP *in Miami* heeft net als een bijwoordelijke bepaling een locationele betekenis. Hier hangt mee samen dat de PP net als een bijwoordelijke bepaling vervangen kan worden door een bijwoord en dat het voorzetsel deel uitmaakt van een omvangrijk paradigma. Bovendien lijkt er geen sprake van te zijn dat de PP door het werkwoord geselecteerd wordt; we hebben eerder met een

modificatierelatie van doen, wat ook duidelijk blijkt uit het feit dat de PP zonder meer vervangen kan worden door adjectivale constituenten als *rustig* of *mooi*, die een eigenschap aanduiden.

- (6) a Jan woont daar.
 b Jan woont naast me/onder de brug/tussen de vogels.
 c Jan woont rustig/mooi.

Kortom, de bijzondere eigenschap van het predikaat *wonen* is niet dat het een complement neemt, maar dat het verplicht gemodificeerd wordt. In dit opzicht lijkt het op de uitdrukking *geboren zijn*, die normaal gesproken eveneens gemodificeerd moet worden:

- (7) Jan is geboren $\left\{ \begin{array}{l} \text{in Amsterdam} \\ \text{in 1990} \\ \text{met een gouden leper in zijn mond} \\ \text{onder een gelukkig gesternte} \end{array} \right\}$.

Schermer-Vermeers claim dat de PP in (5) een niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling is, lijkt met name gebaseerd te zijn op het feit dat de PP min of meer verplicht is. Dit garandeert volgens mij echter helemaal niet dat we met een complement van het werkwoord te maken hebben in die zin dat de PP geselecteerd wordt door het werkwoord. Het kan simpelweg zo zijn dat een zin als *Jan woont* niet voldoende informatief is en om die reden niet aanvaardbaar is; vgl. Grice's (1975) maxime van kwantiteit of relatie. Dit lijkt mij in ieder geval de verklaring voor de onaanvaardbaarheid van een zin als *Jan is geboren*: deze zin is onaanvaardbaar omdat het op geen enkele wijze informatie aandraagt die niet al bekend is en ik zie daarom ook geen enkele reden om te zeggen dat de toevoegingen in (7) complementen van *geboren zijn* zijn – het lijken mij reguliere bijwoordelijke bepalingen. Als ik hier gelijk in heb, volgt dat het verplicht aanwezig zijn van een PP-constituent geen waterdicht criterium is om te kunnen concluderen dat we te maken hebben met een niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling; we kunnen evengoed te maken hebben met een bijwoordelijke bepaling. Andere waterdichte criteria om te kunnen spreken van een niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling heb ik niet in Schermer-Vermeers artikel kunnen vinden. Het lijkt mij dat dit de conclusie rechtvaardigt dat Schermer-Vermeer niet voldoet aan haar eigen normen met betrekking tot 'toetsbaarheid'.

Overigens lijkt het me duidelijk dat zelfs wanneer *in Miami* een complement van het werkwoord *wonen* zou zijn (wat ik dus betwijfel), we toch onderscheid moeten blijven maken tussen enerzijds wat we traditioneel aanduiden als voorzetselvoorwerp en anderzijds het complement van een werkwoord als *wonen*: ze vertonen te veel verschillen om ze over één kam te kunnen scheren. Om maar eens een vergelijking te trekken met de ornithologische taxonomie: we spreken toch ook over pinguïns, struisvogels, arenden en mezen, ondanks het feit dat het allemaal vogels zijn?

Laat ik eindigen met een laatste inhoudelijke reactie op Schermer-Vermeers artikel. In paragraaf 5 laat Schermer-Vermeer zien dat het onderscheid tussen een voorzetselvoorwerp en PPs met andere functies in sommige gevallen moeilijk vast te stellen is op grond van de bestaande criteria. Zo stelt Schermer-Vermeer op p. 165 bijvoorbeeld dat Duinhoven (1989) bezwaar aantekent tegen een van de voorbeelden die ik gebruik voor het illustre-

ren van de eigenschappen van het voorzetselvoorwerp, namelijk zin (8) met de collocatie *vechten voor*.

(8) Jan vecht voor een betere wereld.

Het citaat van Duinhoven waar Schermer-Vermeer naar verwijst, is het volgende:

Het is al lastig te beslissen of we in *hij vecht voor zijn leven* al dan niet met een voorzetselvoorwerp te doen hebben: 'hij vecht, met als inzet zijn leven' (bijwoordelijke bepaling), of 'hij vecht ervoor in leven te blijven' (voorzetselvoorwerp). Naarmate de handeling van het fysieke vechten op de achtergrond raakt, zal men neigen naar de tweede interpretatie met een voorzetselvoorwerp. (Duinhoven 1989:51)

Afgezien van de vraag of we op grond van dit citaat kunnen concluderen dat Duinhoven, zoals Schermer-Vermeer suggereert, mijn analyse van voorbeeld (8) werkelijk zou verwerpen (ik denk eigenlijk van niet), heb ik er geen enkel probleem mee om te zeggen dat (8) in principe ambigu is, hoewel volgens mij de lezing met een voorzetselvoorwerp de meest prominente is.

Dit brengt ons op Schermer-Vermeers vraag op p.152 hoe ik de voorbeelden in (9a&b) zou analyseren. Het antwoord op die vraag is dat ik er inderdaad toe neig om deze voorbeelden verschillend te analyseren: de *en-doet-dat* test laat ondubbelzinnig zien dat we in (9a) met een adjunct te maken hebben, terwijl het feit dat voorbeeld (9b) een dergelijke parafraze niet toestaat, erop kan wijzen dat we te maken hebben met een voorzetselvoorwerp.

- (9) a Jan worstelde met zijn buurman
a' Jan worstelde en hij deed dat met zijn buurman
b Jan worstelde met zijn geweten
b' *Jan worstelde en hij deed dat met zijn geweten

Anderzijds heeft Schermer-Vermeer er zeker gelijk in dat de twee voorbeelden sterke overeenkomsten vertonen in de semantische relatie tussen het werkwoord en de PP. In wellicht nog sterkere mate geldt dit voor de gevallen die Schermer-Vermeer geeft in voorbeeld (28) op p.160, waarvan ik er hier één herhaal als (10a&b).

- (10) a Jan verschool zich achter een deur.
a' Jan verschool zich en hij deed dat achter een deur
b Jan verschool zich achter zijn onwetendheid.
b' *Jan verschool zich en hij deed dat achter zijn onwetendheid

Ik wil daarom niet uitsluiten dat Schermer-Vermeer er inderdaad gelijk in heeft dat gevallen als (10), en wellicht ook (9), syntactisch op dezelfde wijze geanalyseerd zouden moeten worden. Anders dan zij ben ik echter van mening dat in dat geval benoeming van de PP als complement van het werkwoord niet het meest voor de hand liggend is, omdat de aanvaardbaarheid van de voorbeelden in (9a') en (10a') ondubbelzinnig laten zien dat

we met adjuncten te maken hebben. Een benoeming als bijwoordelijke bepaling lijkt me bovendien ondersteund te worden, doordat (naar mijn mening althans) de locationele betekenis van het voorzetsel in (10b) nog duidelijk te herkennen is, zodat we dit voorbeeld gemakkelijk metaforisch kunnen opvatten. Wel moet er sprake zijn van een zekere mate van idiomatisering gezien het feit dat het voorzetsel in (10b) geen paradigma heeft. Wellicht dat deze idiomatisering er uiteindelijk toe leidt (of er al toe geleid heeft) dat de adverbiale PP geheranalyseerd wordt (of is) als voorzetselvoorwerp.

- **Bibliografie**

Broekhuis, Hans (1997). Twee typen subject. *Nederlandse taalkunde* 2, 35-51.

Broekhuis, Hans (2004). Het voorzetselvoorwerp. *Nederlandse taalkunde* 9, 97-131.

Duinhoven, A. M. (1989). Het voorzetselvoorwerp. Een zinspatroon in wording, *Nieuwe Taalgids* 82, 40-45.

Grice, H.P. (1975). Logic and Conversation. In: P. Cole & J. Morgan (eds.), *Speech Acts*. New York: Academic Press, 41-58.

Schermer-Vermeer, Ina (2006). Worstelen met het voorzetselvoorwerp, *Nederlandse Taalkunde* 11, 146-67.

- **Worstelen rond het voorzetselvoorwerp: een reactie op de opmerkingen van Hans Broekhuis**

INA SCHERMER-VERMEER

Uit de opmerkingen van Hans Broekhuis (Broekhuis 2007) blijkt dat hij van oordeel is dat ik hem in mijn artikel "Worstelen met het voorzetselvoorwerp" (*Nederlandse Taalkunde* 11/2) onrecht doe. Dat betreurt ik, want dat was geenszins mijn bedoeling en ik vind ook niet dat zijn oordeel terecht is.

Hij stelt dat ik hem meningen toeschrijf die hij niet heeft, geïllustreerd met uit hun verband gerukte citaten. Ook zou ik hem een onwetenschappelijke houding verwijten. Nu heb ik ongetwijfeld allerlei slechte eigenschappen, maar het uit hun verband rukken van citaten hoort daar, voor zover ik mij bewust ben, niet bij. Ik stel het dan ook op prijs dat de redactie van *Nederlandse Taalkunde* mij in de gelegenheid stelt op de opmerkingen van Broekhuis te reageren.

Een eerste blijk van onjuiste weergave mijnerzijds zou de volgende zin zijn:

Het zoeken naar waterdichte criteria zou een belemmering vormen "voor een meer diepgaand onderzoek van het voorzetselvoorwerp" (Schermer-Vermeer 2006:146).

Deze zin heeft niet alleen betrekking op de door Broekhuis geciteerde uitspraak

Dat de discussie zich tot op heden met name beperkt tot de vraag of een bepaald criterium nu wel of niet waterdicht is, is mijns inziens te betreuren omdat dit in de praktijk een belemmering vormt voor een meer diepgaand onderzoek van het voorzetselvoorwerp (Broekhuis 2004: 98).

maar ook op de herneming daarvan op p. 102:

opgemerkt [moet] worden dat vele taalkundigen geprobeerd hebben “waterdichte criteria” te ontwikkelen om uit te maken of we al dan niet met een voorzetselvoorwerp te maken hebben.

“Het zoeken naar waterdichte criteria” verwijst naar de werkzaamheden van de bedoelde taalkundigen en de gewraakte zin is mijns inziens dus wel degelijk in overeenstemming met de strekking van Broekhuis’ woorden.

Ook wat ik daarop liet volgen, dat een dergelijk meer diepgaand onderzoek niet in Broekhuis’ artikel te vinden is, wordt mij euvel geduid. Maar dat houd ik staande. Want welke rol speelt het voorzetselvoorwerp (vzv) in zijn betoog? Zoals ik onmiddellijk na de bedoelde uitspraak zeg:

Het eigenlijke onderwerp van zijn artikel is iets anders: de hypothese dat werkwoorden hoogstens twee “interne argumenten” kunnen hebben ([Broekhuis 2004] p. 100). Daartoe wordt het werkwoordelijk systeem dat gepresenteerd is in Broekhuis (1997) aangevuld met werkwoorden die een vzv bij zich kunnen hebben, waarbij blijkt dat de bestaande indeling van intransitieve, transitieve en onaccusatieve werkwoorden niet veranderd hoeft te worden (Schermer-Vermeer 2006:146-7).

Ten behoeve van dit onderzoeksdoel geeft Broekhuis (in par.2 van Broekhuis 2004) een samenvattend overzicht van de “criteria die in de eerdere literatuur zijn aangedragen om het voorzetselvoorwerp te herkennen”, waarbij zijn eigen bijdrage is “aan te geven of we die criteria kunnen zien als noodzakelijke of voldoende voorwaarden” (Broekhuis 2007). Vervolgens wordt in de rest van het artikel de notie “vzv”, met alle problemen en onduidelijkheden die er blijkens de besproken literatuur aan kleven, gebruikt voor een beschouwing over bovengenoemde werkwoordsindeling. Dat is natuurlijk Broekhuis’ goed recht, maar zijn typering van eerder onderzoek als “in de praktijk een belemmering [vormend] voor een meer diepgaand onderzoek van het voorzetselvoorwerp” wekt een andere verwachting, namelijk dat er nieuw licht op het vzv geworpen zal worden. En daarin wordt de lezer (werd ik) teleurgesteld.

Broekhuis oppert dat ik zijn onderzoeksverslag (in het artikel na paragraaf 2) wellicht niet zie als een interessante bijdrage aan onze kennis over het vzv. De vraag is echter niet of ik die bijdrage interessant vind, maar of die over het vzv als zodanig gaat. Dat is niet het geval: in verband met zijn werkwoordsindeling gebruikt Broekhuis het traditionele begrip vzv om na te gaan in hoeverre dat zinsdeel zich laat combineren met het direct en indirect

object en met bepaalde subjecten. Hoe interessant ook, het draagt niet bij aan inzicht in het vzv zelf. Broekhuis geeft dat ook - schoorvoetend - toe, waar hij zegt dat de titel van zijn artikel “wellicht iets te ruim geformuleerd” is (Broekhuis 2007).

Broekhuis’ uiteenzetting over de aard van de in de literatuur besproken criteria heeft als doel toe te lichten waarom het karakter van het eerdere onderzoek zijns inziens “te betreuren” is (Broekhuis 2004:98): waterdichte criteria worden (in de taalkunde) vrijwel nooit gevonden en daarom had men zich beter kunnen wijden aan andersoortig onderzoek.

Dat de criteria in kwestie slechts noodzakelijke of voldoende voorwaarden zijn om van een vzv te kunnen spreken is zeker waar, maar om nu te betreuren dat eerdere taalkundigen zich hebben bezig gehouden met het zoeken naar en bediscussiëren van waterdichte criteria, vind ik, op zijn zachtst gezegd, nogal vreemd. In de eerste plaats omdat “in de wetenschap het zoeken naar sluitende definities op zijn minst tot de desiderata behoort” (Schermer-Vermeer 2006:147) en in de tweede plaats omdat de stelling dat “dit in de praktijk een belemmering [heeft gevormd] voor een meer diepgaand onderzoek van het voorzetselvoorwerp” (Broekhuis 2004:98) volstrekt gratuit is.

Ik vermoed dat het mijn uitspraak over de wenselijkheid van sluitende definities is die Broekhuis tot de – ontrechte – veronderstelling brengt dat ik hem de mening toedicht het zoeken naar waterdichte criteria overbodig te achten. Ik wilde slechts de drijfveren van de “eerdere” onderzoekers belichten.

Zijn opvatting over het stagnerend effect van het eerdere onderzoek houdt in dat hij aanneemt dat de taalkundigen in kwestie eerder geneigd zouden zijn geweest tot “meer diepgaand onderzoek” als zij de aard van de eigenschappen waar zij zich mee bezig hielden beter hadden onderkend. Stel dat bedoeld wordt op het soort onderzoek in Broekhuis (2004) (een ander voorbeeld heb ik niet), dan denkt Broekhuis toch niet werkelijk dat eerdere taalkundigen zich daar niet mee bezig hebben gehouden omdat ze belemmerd werden door gebrek aan inzicht in de bedoelde criteria? Ze hebben zich daar niet mee bezig gehouden omdat het (generatieve) kader waarin dat onderzoek plaatsvindt nog niet of onvoldoende ontwikkeld was, dan wel niet gekend of geambieerd werd.

Mijn uitspraak dat genoeg nemen met noodzakelijke en/of voldoende voorwaarden “op gespannen voet [staat] met toetsbaarheid” (Schermer-Vermeer 2006:147) had eveneens betrekking op de werkzaamheden van eerdere taalkundigen: geconfronteerd met onbeslisbare gevallen neigt men er toe meer of andere criteria te blijven zoeken. Hier leest Broekhuis “tussen de regels door” dat ik hem een onwetenschappelijke houding aanwrijf (Broekhuis 2007). Temeer omdat ik de uitspraak toelicht aan de hand van een passage uit Broekhuis (1997) over de werkwoorden *bloeden* en *drijven*.

Dit voorbeeld heb ik gekozen omdat het in kort bestek duidelijk maakt welke consequenties het kan hebben dat criteria voor een bepaald onderscheid slechts noodzakelijke en voldoende voorwaarden zijn. Want die consequenties zijn lang niet altijd hetzelfde. In het door Broekhuis aangehaalde geval van het lijdend voorwerp bijvoorbeeld (Broekhuis 2004:98) is het aantal gevallen waarin de voldoende voorwaarde van passivisatie ontbreekt zo gering, dat men die gevallen als uitzonderingen op een verder sluitende definitie kan beschouwen (waarvoor een verklaring natuurlijk altijd welkom is) (Schermer-Vermeer 2006:153, noot 8). Bij het voorzetselvoorwerp is de situatie heel anders; het aantal criteria is veel groter en ook het aantal “mismatches”.

Bij *bloeden* en *drijven* hebben de eigenschappen waar het om gaat betrekking op de verdeling van werkwoorden in onaccusatieve en onergatieve. Broekhuis (2007) geeft 4 van de 6 eigenschappen die daarbij in Broekhuis (1997) gehanteerd worden en concludeert terecht dat *bloeden* en *drijven* op grond daarvan niet ingedeeld kunnen worden bij de onaccusatieve werkwoorden, omdat ze niet voldoen aan de voldoende voorwaarden daarvoor. Om de zelfde reden zijn ze ook niet in te delen bij de onergatieve werkwoorden, want ze voldoen evenmin aan de voldoende voorwaarden daarvoor: ER-nominalisatie en PASSIVISATIE. Met betrekking tot deze eigenschappen is dus geen enkele indelingsclaim toetsbaar en daar ging het mij om (ook als men alle 6 de eigenschappen uit Broekhuis 1997 erbij betreft, blijft dat zo). Dat Broekhuis de werkwoorden daardoor interessant vindt, doet aan de stand van zaken niets af. Met mijn commentaar dat

de meer voor de hand liggende mogelijkheid dat deze werkwoorden niet onaccusatief zijn [...] niet snel meer overwogen [zal] worden. En al helemaal niet de mogelijkheid dat het begrip “onaccusatief” geen adequate verklaring biedt voor de hulpwerkwoordelijke selectie [...] (Schermer-Vermeer 2006:147)

wil ik geenszins suggereren dat Broekhuis met het formuleren van voldoende en noodzakelijke voorwaarden beoogt problematische feiten van tafel te vegen. Ik wil naar voren brengen dat als men zich – hoe noodgedwongen ook – moet neerleggen bij de omstandigheid slechts noodzakelijke dan wel voldoende voorwaarden aan te treffen, de stand van zaken zo’n stagnatie te zien kan geven, dat het beter lijkt de eigenschappen in kwestie zelf en de relatie ertussen onder de loep te nemen. In het voorbeeld van *bloeden* en *drijven* dus de 4 genoemde eigenschappen.

Ik begrijp dat Broekhuis er op wijst dat hij in Broekhuis (1997) expliciet stelt dat de “veronderstelde [onaccusatieve] status van deze werkwoorden nooit (goed) onderzocht is en dat derhalve de nodige voorzichtigheid gewenst is” (p. 45). Het zou waarschijnlijk verstandig zijn geweest als ik die uitspraak expliciet vermeld had, maar vanwege de voorbeeldfunctie wilde ik eigenlijk abstraheren van de auteur; het ging mij vooral om de inhoud en toepassing van de criteria. Omdat Broekhuis ook de nodige aandacht aan de werkwoorden besteedt, wil ik dat kort toelichten.

De omstandigheid dat *bloeden* en *drijven* telisch gemaakt kunnen worden door toevoeging van predicatieve complementen als *dood* en *weg* vind ik niet overtuigend (een mogelijkheid die in Broekhuis 2007 voorzien wordt). Mijns inziens zijn het de combinaties die telisch zijn. Ook vind ik, mèt Hoekstra (1984:176), dat passivisatie eigenlijk niet als criterium gebruikt mag worden, omdat het circulair is een werkwoord onaccusatief te noemen op grond van de onmogelijkheid van (onpersoonlijke) passievorming. Want die onmogelijkheid wordt zelf verklaard door onaccusatieve werkwoorden aan te nemen. Bovendien komt de onmogelijkheid van ER-nominalisatie als noodzakelijke voorwaarde voor onaccusativiteit mij enigszins dubieus voor, gezien woorden als *onderduiker* en *overloper*. Dat geldt ook voor het oordeel over de onmogelijkheid van ER-nominalisatie bij *bloeden* en *drijven*: *bloeder* is een bestaand woord ter aanduiding van iemand die lijdt aan hemofilie, i.e. ‘iemand die (overdadig/onstuitbaar) bloedt’. En *drijver* mag de “benaming van een bepaald type entiteit” zijn (Broekhuis 2007), die entiteit is wel (o.m. in de hengelsport) ‘iets dat drijft’.

Broekhuis vindt ook dat ik, zelfs daar waar ik “misschien wel het een en ander te bieden” heb, de discussie vertroebel door hem meningen toe te schrijven die hij niet heeft. Zo zou ik op p. 152-3 van Schermer-Vermeer (2006) impliceren dat vervanging van een PP door een voornaamwoordelijk bijwoord een voldoende voorwaarde is om te besluiten dat die PP een vzv is, terwijl hij expliciet zegt dat dat niet voldoende is. Hij vergist zich deerlijk: op p. 152-3 gaat het over het voorkomen van een voornaamwoordelijk bijwoord met een afhankelijke zin, het zgn. voorlopig vzv, waarover Broekhuis onder het kopje *Het voorlopig voorzetselvoorwerp* zelf zegt:

Omdat het gebruik van een voornaamwoordelijk bijwoord dat een bijzin inleidt een voldoende voorwaarde is om te concluderen dat we met een vzv-werkwoord te maken hebben [...] (Broekhuis 1997:106)(onderstreping van mij).

De door hem geciteerde zin waaruit zou blijken dat ik ongelijk heb, staat op p. 104 en heeft (uit zijn verband gerukt!) betrekking op een ander geval.

Ook vergist hij zich letterlijk waar hij zegt dat ik claim dat de PP in *Jan woont in Miami* een niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling is (Broekhuis 2007 onder voorbeeld (7)). Ik citeer mijzelf over PP's als die in *Hij woont in een mooie villa*:

we [kunnen] de complementaire plaatsbepalingen tot de predicatieve bepalingen rekenen (Schermer-Vermeer 2006:154)(onderstreping van mij).

Er is dan ook geen sprake van dat ik er op grond van de eigenschappen van de PP bij *wonen* voor pleit “het begrip voorzetselvoorwerp te laten vervallen ten gunste van het begrip ‘niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling’”(Broekhuis 2007, onder voorbeeld (5)). Dat laatste stel ik wel voor, maar om een andere reden, die bij Broekhuis kennelijk niet overgekomen is en die ik hier daarom kort samenvat.

Ik probeer, mij neerleggend bij de omstandigheid dat de criteria die gehanteerd worden ter onderscheiding van het vzv geen sluitende definities vormen, de zaken vanuit een ander perspectief te bezien en wel als volgt:

Als de besproken eigenschappen in samenhang met elkaar bekeken worden, ontstaat het volgende beeld: de vzv'en maken deel uit van een groep PP's die wordt afgebakend door de noodzakelijke voorwaarden en die dus per definitie groter is dan de groep vzv'en. Het voorzetsel wordt geselecteerd door het werkwoord/gezegde [...] en de PP's zijn dus complementen van het werkwoord. Deze complementen laten R-extractie toe, zijn niet predicatief en geen bepaling van plaats of tijd.

Binnen de aldus afgebakende groep bevinden zich twee (gedeeltelijk overlappende) subgroepen met PP's die op grond van de voldoende voorwaarden geacht worden onomstotelijk vzv te zijn: (I) een subgroep van PP's die niet weglaatbaar zijn (zonder dat de betekenis van het werkwoord verandert) en (II) een subgroep die kan voorkomen in de vorm van een voornaamwoordelijk bijwoord + afhankelijke zin (Schermer-Vermeer 2006:153-4).

Ik constateer vervolgens dat

vele PP's die als vzv beschouwd plegen te worden, [...] zich buiten deze subgroepen [bevinden]. Ze voldoen alleen aan de noodzakelijke voorwaarden en dat stelt ze op één lijn met andere PP's die de eigenschappen in kwestie ook bezitten maar niet tot de vzv'en gerekend worden [...] (Schermer-Vermeer 2006:156).

Dat is de reden dat ik, mede vanwege twijfels over het belang van de subgroepen I en II (zie ook hierna), ervoor kies "het begrip "vzv" op te geven ten gunste van het ruimere begrip "niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling" (Schermer-Vermeer 2006:164).

Hoewel ik de PP bij *wonen* dus een predicatieve bepaling noem en niet reken tot de PP's die met het vzv te vergelijken zijn, spreek ik wel van "complementaire plaatsbepaling", iets wat Broekhuis onjuist vindt. Ik gebruik die term in overeenstemming met bijvoorbeeld de ANS (1997) (zie Schermer-Vermeer 2006:154) en omdat ik van oordeel ben dat een zin als *Jan woont in Miami* vergelijkbaar is met *Jan ligt in het zwembad*, een zin die in Broekhuis (2002) onder het hoofdje COMPLEMENTIVES gegeven wordt als voorbeeld van een predicatieve bepaling (p. 224-5). De daar besproken verschijnselen doen zich ook voor bij de PP bij *wonen*. Het in Broekhuis (2002, 2004 en 2007) genoemde argument dat predicatieve PP's niet kunnen volgen op het werkwoord in zinsfinale positie, hanteer ik in Schermer-Vermeer (2006) dan ook expliciet bij mijn afweging de PP bij *wonen* predicatief te noemen (p. 154). Natuurlijk kan Broekhuis de mening zijn toegedaan dat die PP niet vergeleken kan worden met die bij *liggen* en geen complement is, maar alle argumenten die hij daarvoor aanvoert (boven voorbeeld (6)) zijn precies zo van toepassing op de PP bij *liggen*, die op grond daarvan ook geen complement zou zijn. Hoe dan ook, of de PP bij *wonen* nu als adjunct beschouwd wordt of als (predicatief) complement, in beide gevallen wordt hij door mij buiten de groep niet-predicatieve complementaire voorzetselbepalingen gehouden, omdat indeling daarbij "afhankelijk [is] van de vraag of die [predicatieve PP's] wel of niet complementen genoemd worden" (Schermer-Vermeer 2006:163).

Broekhuis veronderstelt niet alleen ten onrechte dat ik de PP bij *wonen* als een niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling beschouw, maar ook dat ik dat zou doen op grond van "het feit dat de PP min of meer verplicht is" (Broekhuis 2007, onder voorbeeld (7)), wat onjuist is, want

het verplicht aanwezig zijn van een PP-constituent [is] geen waterdicht criterium [...] om te kunnen concluderen dat we te maken hebben met een niet-predicatieve complementaire voorzetselbepaling (Broekhuis 2007).

Nee, inderdaad niet, helemaal waar, zie ook Schermer-Vermeer (2006:163):

Het is geenszins duidelijk waarom een rededeel in het ene geval weglaatbaar is en in het andere geval niet, en het is ook niet aannemelijk dat de oorzaken steeds hetzelfde zijn.

Ik presenteer het verplicht aanwezig zijn van een PP dan ook nergens als waterdicht criterium voor het onderscheiden van complementaire voorzetselbepalingen, sterker nog, ik stel dat

ernstig betwijfeld [moet] worden of niet-weglaatbaarheid een voldoende voorwaarde is om binnen de groep complementen een groep PP's met een aparte syntactische functie te onderscheiden (Schermer-Vermeer 2006:163-4).

Selectie van het voorzetsel door het werkwoord lijkt mij een noodzakelijke en voldoende voorwaarde om van niet-predicatieve complementaire voorzetselbepalingen te kunnen spreken. Als dat in Schermer-Vermeer (2006) onvoldoende naar voren is gekomen, dan bij deze. Worden predicatieve PP's ook tot de complementaire voorzetselbepalingen gerekend, dan is selectie door het werkwoord voor die groep waarschijnlijk geen noodzakelijke voorwaarde (omdat bijvoorbeeld PP's die naamwoordelijk deel van het gezegde zijn niet aan deze voorwaarde voldoen). Het spreekt vanzelf dat zich onder de complementaire bepalingen allerlei verschillende gevallen bevinden (ook afgezien van de mogelijkheid dat de PP bij *wonen* een complement is). Maar een vergelijking met de ornithologische taxonomie dringt zich niet direct aan mij op: ik moet de eerste ornitholoog nog tegenkomen die zich het hoofd breekt over de vraag of een bepaalde vogel een pinguïn is of een koolmees.

Met mijn bewering in Schermer-Vermeer (2006:165) dat Duinhoven (1989) bezwaar aantekent tegen een van Broekhuis' centrale voorbeelden: *vechten voor een betere wereld* bedoelde ik dat hij de kwalificatie "vzv" voor de PP bij *vechten* niet zonder meer accepteert; niet dat hij een analyse van Broekhuis zou verwerpen. Gelukkig verwijs ik ter plekke naar par. 2.4, waar het duidelijker staat: "Duinhoven heeft ook twijfels over een van Broekhuis' centrale voorbeelden" (Schermer-Vermeer 2006:156). Ik citeer Duinhoven als illustratie bij mijn opmerking dat het lastig is te beslissen of iets een PP-complement van een werkwoord is (Schermer-Vermeer 2006:165). Duinhoven overweegt voor de PP bij *vechten* twee mogelijkheden en ik geef aan welke redenering ik zou volgen om tot een beslissing te komen.

Over mijn eigen centrale voorbeeld *worstelen met* heeft Broekhuis een andere opvatting dan ik, en dat kan ik mij wel voorstellen. Een van zijn argumenten is de *doe dat*-test: *Jan worstelde en hij deed dat met zijn buurman* is wel goed, maar **Jan worstelde en hij deed dat met zijn geweten* niet. Dat de eerste zin correct is, laat volgens hem ondubbelzinnig zien dat de PP daarin een adjunct is, een onafhankelijke bijwoordelijke bepaling, en niet, zoals ik voorstel, een complementaire bepaling. Hij ziet dus de *doe dat*-test als een voldoende voorwaarde om van een adjunct te spreken en ik kan niet nalaten te wijzen op mijn bespreking van de test in Schermer-Vermeer (2006), waar ik een aantal vzv'en noem die zich door *dat doen* van het werkwoord laten scheiden (p. 151). Als die observaties correct zijn, is het minder makkelijk de test te zien als een voldoende voorwaarde voor adjunctschap.

Ik hoop duidelijk gemaakt te hebben dat ik nergens citaten uit hun verband heb gerukt en dat ik het werk van Broekhuis nauwkeurig heb gelezen. Ook is het verre van mij hem een onwetenschappelijke houding aan te wrijven. De passages waaruit hij dat meent op te moeten maken, zouden niet eens geschreven zijn als hij het niet nodig had gevonden zijn opmerkingen over eerdere taalkundigen te maken. Die zijn voor mij de enige onwetenschappelijke smet op een verder vlekkeloos artikel.

● **Bibliografie**

- ANS (1997).** **W. Haeseryn e.a.**. *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Groningen/Deurne: Nijhoff/Wolters Plantyn.
- Broekhuis, Hans (1997).** Twee typen subject. *Nederlandse taalkunde* 2, 35-51.
- Broekhuis, Hans (2002).** *Adpositions and adpositional phrases*. *Modern Grammar of Dutch*, occasional papers 3, Hans Broekhuis & Riet Vos eds. Tilburg.
- Broekhuis, Hans (2004).** Het voorzetselvoorwerp. *Nederlandse taalkunde* 9, 97-131.
- Broekhuis, Hans (2007).** Worstelen met het voorzetselvoorwerp: opmerkingen bij Ina Schermer-Vermeers artikel. Dit nummer van *Nederlandse Taalkunde*.
- Duinhoven, A.M. (1989).** Het voorzetselvoorwerp. Een zinspatroon in wording. *Nieuwe Taalgids* 82, 40-45.
- Hoekstra, T. (1984).** *Transitivity. Grammatical relations in Government-Binding theory*. Dordrecht Holland/Cinnaminson-U.S.A.:Foris Publications.
- Schermer-Vermeer, Ina (2006).** Worstelen met het voorzetselvoorwerp. *Nederlandse taalkunde* 11, 146-67.